

נדרחין לפסח שני!

אלא, עבדי פסח ראשון בטומאה.

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן:
אימא כך כונת הכתוב: איש יחיד נדחה
לפסח שני — אבל ציבור לית להו תקנתא,
לא בפסח ראשון ולא בפסח שני!

אלא, אמר רבי שמעון בן לקיש: מחכא
למדים שפסח דוחה את הטומאה:

שנאמר [במדבר ה] "וישלחו מן המחנה כל
צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".

יאמר הכתוב לשלח טמאי מתים, ואל יאמר
[אין צורך שיאמר] זבין ומצורעין.

ואני דן בעצמי ואומר: אם טמאי מתים
משתלחין מהמחנה — זבין ומצורעין
שטומאתם חמורה מטומאת מת, לא כל שכן
שמשלחים ממנו!

אלא, הוצרך הכתוב לכתוב זבין ומצורעין
ללמדנו שהם משתלחים במקום שאין טמא
מת משתלח.

אלא, יש לך שעה שזבין ומצורעין, &-טו
שטומאתם חמורה, משתלחין מן העזרה.
כלומר, אין להם היתר מיוחד להכנס לעזרה
אפילו באותה שעה.

ובאותה השעה אין טמאי מתים, שטומאתם
קלה, משתלחין מהעזרה.

ואיזה שעה היא זאת?

זה הזמן בו מקריבים קרבן פסח הבא
בטומאה.

ובא הפסוק ללמד, כי בזמן שהיו רוב
הציבור טמאים בטומאת מת [דוקא], רק
טמאי המת יעשו את הפסח בטומאה, ואילו
הזבים והמצורעים יידחו מלעשותו.

אמר הקשה אביי: אי הכי, שלא נלמד
מהפסוק "איש איש כי יהיה טמא לנפש"
שבו מוזכר בפירוש שהיתר טומאה בציבור
הוא בטומאת מת. אלא נדייק זאת מהפסוק
שהביא ריש לקיש, שבו לא מוזכר איזו
טומאה הותרה בציבור, אם כן, אפשר ללמוד
שגם טומאת זב הותרה בציבור!

כי דיוקו של ריש לקיש הוא מזה שכתבה
התורה גם טמא חמור וגם טמא קל, ומכך
יש ללמוד שיש שעה אשר בה רק טמא
חמור משתלח מהעזרה ואילו טמא קל נכנס
אליה לעשות את הפסח.

ותיקשי: כי לפי דיוק זה, לימא נמי, נדייק
דיוק נוסף:

יאמר הכתוב שיש לשלח מן המחנה טמאי
זב וטמאי מתים, שטומאתם קלה יחסית
מטומאת מצורע, ואל יאמר הכתוב מצורע,
שטומאתו חמורה מהם [וכפי שתבאר להלן
חומרין], ופשיטא שגם הוא משתלח.

ואני אומר בעצמי: אם זב, שטומאתו קלה
משתלח — מצורע שטומאתו חמורה לא
כל שכן שהוא משתלח.

אלא, בא הכתוב לומר, כי יש לך שעה שרק
מצורעין משתלחין מהעזרה, ואין זבין
וטמאי מתים משתלחין ממנה. ואיזה זה
הזמן הזה? — כאשר מקריבים פסח הבא
בטומאה.

וכי תימא לתרץ, שאכן הכי נמי, שגם זב
מקריב פסח כאשר פסח בא בטומאה

בציבור.

אין זה נכון לומר זאת. כי —

והתנן: פסח הבא בטומאה בציבור — לא יאכלו ממנו זבים וזבות, נדות ויולדות. ואם אכלו פטורין.

וכיון שמהפסוק שהביא ריש לקיש אפשר לדייק שטומאת זב הותרה בציבור, ואילו המשנה אומרת שלזב לא הותרה האטומאה בציבור — מוכח מכאן כי הלימוד הוא דוקא מהפסוק שהביא רבי יוחנן.

שפסוק זה מדבר בטומאת מת בלבד, וכמו שנאמר בו "איש כי יהיה טמא לנפש אדם", וממנו יש לדייק כי רק איש טמא מת נדחה מפסח, ואין ציבור טמא מת נדחה.

אלא, אמר אבוי: לעולם, מקרא קמא "איש איש כי יהיה טמא לנפש אדם", שדרש ממנו רבי יוחנן, משם למדנו את דין פסח הבא בטומאה, שאיש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני,

ועל מה שהקשה ריש לקיש לרבי יוחנן, שיתכן לדייק מהפסוק להיפך, שציבור טמא מת נדחה לגמרי מקרבן פסח, בין מפסח ראשון ובין מפסח שני, יש ליישב:

אם כן, לדבריך, שלשון הכתוב "איש איש כי יהיה טמא לנפש" אין משמעותו שהוא בא להקל ולהתיר לציבור טמא מת להקריב בטומאה, אלא להיפך, הוא בא להחמיר ולמעט אותו בכלל מהקרבן פסח — מדוע נקט הכתוב "כי יהיה טמא לנפש"?

והרי תוספת המילה "לנפש" משמעותה למעט זבים ומצורעים, שטומאתם חמורה

יותר. ובמה יש להחמיר בהם יותר מאשר בטומאת מת, כאשר פסוק זה בא, לדבריך, להחמיר בטומאת ציבור, ולדחותו מפסח בכלל!

והרי לדבריך, עדיף היה כי נכתוב **רחמנא "איש איש כי יהיה טמא" סתם, ונשמע ממנו כי בכל טומאה שהיא נדחה היחיד לפסח שני, ואילו ציבור שנטמא אין לו תקנה.**

"טמא לנפש" שנקט הכתוב כאן, שמשמעותו היא שיש להחמיר בזבים ובמצורעים יותר מאשר בטמא נפש — למה לי?

אלא, בהכרח, כדברי רבי יוחנן, שבא הכתוב להקל ולא להחמיר.

לומר, שטמא מת יחיד נדחה לפסח שני, ואילו ציבור טמא מת מקריב פסח ראשון בטומאה.

ולכן נקט הכתוב "לנפש", בטומאת מת, שרק בה עושה הציבור פסח ראשון בטומאה. אך אם היה הציבור טמא בטומאת זב או שהיו רוב הציבור מצורעים אין הם מקריבים פסח ראשון בטומאה.

וכי תימא, ואם תרצה לומר כי האי "לנפש" — להכי הוא דאתא, שבא הפסוק לומר: הטמא מת [יחיד] הוא דנדחה לפסח שני, אבל שאר טמאין לא נדחים לפסח שני, אלא אינם מביאים פסח כלל.

לא יתכן לומר כך. כי —

והתניא: יכול לא יהו עושין פסח שני אלא טמאי מתים ומי שהיה בדרך רחוקה, האמורים בפסוק.

זבין ומצורעין ובוועלי נדות שאינם אמורים בפסוק — מניין שעושים פסח שני?

תלמוד לומר: "איש איש כי יהיה טמא לנפש".

ויכול היה הכתוב לכתוב טמא סתם, ולכלול בכך את כל הטמאים.

"לנפש" דכתב רחמנא — למה לי?

אלא, בא הכתוב ללמד ענין נוסף, והבי קאמר:

א. איש יחידי נדחה לפסח שני, ואין ציבור נדחה לפסח שני, אלא עבדי פסח ראשון בטומאה.

ב. וכי עבדי ציבור פסח ראשון בטומאה — דוקא כשהיו טמאים בטמא מת.

אבל היו הציבור טמאים שאר טומאות — לא עבדי פסח ראשון בטומאה.

שלשה מחנות הם: מחנה שכינה, מחנה לוייה, ומחנה ישראל.

מחנה שכינה, שהוא מקום המקדש וכל השטח שבתוך חומת העזרה, וממנו משתלחים ממנו כל הטמאים, ואפילו הטמאים ב"טומאות קלות", כגון הטמאים בטומאת מת.

מחנה לוייה, שהוא הר הבית, משתלחים ממנו רק הטמאים בטומאה חמורה, כמו זבים ובעלי קרי, שטומאה יוצאת מגופם, אך אין משתלחים ממנו טמאי מת.

וממחנה ישראל, והיינו, כל ערי ישראל, משתלחים רק המצורעים.

במצות שילוח המחנות נאמרו גם לאו וגם עשה.

וכך נאמר בפרשת נשא [במדבר ה ב]:

"צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה — כל צרוע וכל זב, וכל טמא לנפש.

מזכר עד נקבה תשלחו, אל מחוץ למחנה תשלחום.

ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם"

אמר רב חסדא: מצורע, החייב להיות מחוץ למחנה ישראל, ואסור לו להכנס למחנה ישראל מחמת הלאו של "ולא יטמאו את מחניהם", ואירע שנכנס במזיד למחנה ישראל, שהוא "לפנים ממחיצתו" — פטור ממלקות.

לפי שנאמר במצורע [ויקרא יג] "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו".

"בדד ישב" — לבדו ישב.

"מחוץ למחנה מושבו" — הכתוב נתקן ללאו של מצורע למצות עשה. וכל לאו שניתק לעשה אין לוקים עליו.

איתיביה מזה ששנינו בברייתא:

א. מצורע שנכנס לעיר, לפנים ממחיצתו — דינו הוא בארבעים מלקות על הלאו של "ולא יטמאו את מחניהם".

ב. זבין וזבות שנכנסו להר הבית, לפנים ממחיצתן — דינם בארבעים מלקות.

ג. וטמא מת מותר ליכנס למחנה לוייה [הר הבית].

יכול יהו זבין וטמאי מתים] שלמדנו עתה שהם יכולים להשאר במחנה ישראל] משתלחין למחנה אחת [והיינו, שדינם שוה, ושניהם משתלחים מחוץ למחנה שכינה אל מחנה לוייה או מחוץ למחנה לוייה אל מחנה ישראל] —

תלמוד לומר [במדבר ה] "ולא יטמאו את מחניהם".

ומזה שכתב "מחניהם" בלשון רבים, ולא כתב "מחנה" בלשון יחיד — מלמד שבא הכתוב ליתן מחנה לזה ומחנה לזה, דברי רבי יהודה.

ומהפסוק הזה, שנאמר בו פעמיים לשון מחנה — "אל מחוץ למחנה תשלחום", "ולא יטמאו את מחניהם", למדים אנו על שני מחנות. ומהפסוק האמור במצורע "מחוץ למחנה מושבו" למדנו למחנה שלישי, שהמצורע לבדו משתלח ממנו.

ולפי רבי יהודה אין הפסוק השלישי שבמצורע מנתק את הלאו של מצורע לעשה, אלא הוא בא ללמד על שילוח המצורע ממחנה ישראל.

וכך סובר התנא המחייבו מלקות.

רבי שמעון אומר: אינו צריך את הפסוק במצורע "מחוץ למחנה מושבו" כדי ללמד על מחנה שלישי לשילוח מצורע, היות שאת כל שלשת המחנות ניתן ללמוד מפרשת שילוח מחנות.

כי הרי הוא אומר בפרשת שילוח מחנות [במדבר ה] "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש".

ולא טמא מת בלבד אמרו שמותר להכנס למחנה לוייה, אלא אפילו מת עצמו מותר להכניס לשם. שנאמר [שמות יג] "ויקה משה את עצמות יוסף עמו". ומשמע "עמו" — במחיצתו של משה, במחנה לוייה.

ומפורש בברייתא שמצורע לוקה, בניגוד למה שאמר רב חסדא שפטור היות והוא לאו הניתק לעשה!

ומשינין: תנאי היא שנחלקו בדבר.

יש תנא הסובר שלא בא הפסוק האמור בפרשת מצורע "מחוץ למחנה מושבו" למצות עשה המנתקת את הלאו, אלא ללמד על שילוח מצורע ממחנה שלישי, שמצורע בלבד משתלח ממנו [כי בפרשת שילוח מחנות מוזכר שילוח משני מחנות בלבד].

ולדעתו לוקים על הלאו.

ואילו רב חסדא סובר כדעת התנא האומר שאין צורך בפסוק הזה ללמד על שילוח מצורע ממחנה שלישי, ולכן הפסוק הזה בא לומר שיש בשילוח מצורע מחוץ למחנה מצות עשה, המנתקת אליה את הלאו.

ולכן רב חסדא, הסובר כמוהו, פוטר אותו ממלקות, כדין לאו הניתק לעשה.

דתנאי: נאמר בפרשת מצורע "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו".

"בדד ישב" — לבדו ישב. מלמד הכתוב שלא יהו טמאין אחרים כגון זבים או טמאי מת וישבין עמו מחוץ למחנה ישראל, אלא הם יכולים להשאר במחנה ישראל.

ללמדך, כי רק המצורע לבדו משתלח אפילו מחוץ למחנה ישראל.

שילוח מחנות, הרי כשהוא אומר בפרשת מצורע "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" — הכתוב נתקן את הלאו של שילוח מחנות במצורע לעשה.

וכדעת רבי שמעון סובר רב חסדא.

ועתה מבאר הגמרא את דברי רבי שמעון בבבביתא, שזב חמור מטמא מת ואפשר ללמוד את שילוח הזב בקל וחומר מטמא מת:

מאי חומריה דזב יותר מטמא מת — שכן טומאה של הזב יוצאה עליו מגופו.

והוינן בה: אדרבה, טמא מת חמור מזב, שכן טעון הזאה של מי אפר פרה אדומה ביום השלישי וביום השביעי, מה שאין כן בזב.

ומשנינן: אמר קרא לשלח מן המחנה טמא מת, אלא שהוסיף הכתוב לומר גם את המילה "כל". שנאמר "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב, וכל טמא לנפש". ומ"כל" אנו לומדים לרבות שילוח מחנות לטמא שרין.

והרי זב [שאינן בו הזאה] חמור מטמא שרין, ולכן אפשר ללמוד בקל וחומר מטמא שרין שגם זב משתלח מהמחנה.

ומאי חומריה של זב? — כדאמרן, שטומאה יוצאת מגופו.

ופרכינן: אדרבה, טמא שרין חמור מזב. שכן השרץ מטמא בנגיעה אפילו באונס, ואילו זיבה היוצאת מזב באונס [ולא כתוצאה מהיותו חולה בחולי הזיבה] אינה מטמאה אותו.

ועל כרחק שהכתוב הזה מדבר בשלשה שילוחים משלשה מחנות, של שלשה טמאים שונים, בדרגת טומאה שונה.

כי אם המדובר הוא בשילוח אחד כולל של כל הטמאים ממחנה אחד, יאמר הכתוב שילוח מן המחנה האחד של טמאי מת, שטומאתם קלה, ואל יאמר הכתוב מצות שילוח טמאי זב מהמחנה.

ואני אומר, יכול אני ללמוד בעצמי, את שילוחו של זב בקל וחומר:

ומה טמאי מתים משתלחין מן המחנה —

זבין, שטומאתם יוצאת מגופם, והיא טומאה חמורה, לא כל שכן שמשתלחים מן המחנה!

אם כן, למה נאמר זב?

ליתן לו שילוח ממחנה שניה.

ואם המדובר בפסוק הוא בשילוח משני מחנות בלבד, יאמר הכתוב שזב משתלח מן המחנה השני, ואל יאמר שמצורע צריך גם הוא להשתלח ממנו.

ואני אומר, יכול אני ללמוד זאת בעצמי:

אם זבין משתלחין מחוץ למחנה השני — מצורעין שטומאתם חמורה מטומאת זבים [וכפי שיבואר], לא כל שכן שגם הם משתלחים מן המחנה השני!

אם כן, למה נאמר בשילוח מחנות גם מצורע — ליתן לו למצורע שילוח אל מחוץ למחנה שלישית.

ומוסיף רבי שמעון ואומר: כיון שאת שלשת המחנות לומדים מהפסוק האמור בפרשת